

ეკონომიკური დოქტრინების კანთეონი

„მეცნიერების ისტორია შეიძლება აიგოს ან პიროვნების ირგვლივ ან პრობლემის ირგვლივ. ორივე პრინციპი თანაბრად ჯანონიერია. ნაშრომი, რომელსაც წარმოგიდგენთ, აგებულია მეტ-ნაქლებად ორივე პრინციპის გარშემო. ის, რასაც ეს წიგნი ესწრაფვის, ეკონომიკური დოქტრინების პანთეონსაც შეიძლება შევადაროთ“ (გვ. 20, 1-ლი აბზ. და მე-2-ის დას.) - სათაური და ავტორის ეს პერეფრაზი, ზუსტად ახასიათებს ნაწარმოებს, რომელიც სულ ერთი თვის წინ დასტამბა გამომცემლობამ „ინოვაცია“.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტის (სხვა რეგალიებს აღარ ჩამოვთვლით), პროფესორ ავთანდილ სილაგაძის ეს სქელგანიანი (გვ. 612, ფ. -4) ნაშრომი: **ეკონომიკური დოქტრინები**, მისი ხელხვაიანი მეცნიერული მოღვაწეობის მორიგი, ძალიან მნიშვნელოვანი (ძვირფასი) საჩუქარია მეცნიერ-ეკონომისტების, სტუდენტების, პრაქტიკოსებისა თუ ამ თემატიკით დაინტერესებული ყველა მკითხველისთვის.

ნაშრომში კომპლექსურადაა გამოკვლეული მსოფლიოში აღიარებული ყველა ის ეკონომიკური დოქტრინა, რომლებმაც მნიშვნელოვანი როლი შეასრულეს ეკონომიკური მეცნიერებისა და ცალკეული ქვეყნების განვითარებაში. მასში გაანალიზებულია სხვადასხვა სახელმძღვანელო მთავარი თეორიული პრინციპის წარმოშობისა და განვითარების ევოლუციური პროცესი. მცირედენი პერეფრაზით, ისევე ავტორს თუ დავესესხები (გვ. 21, მე-4 და მე-5 აბზ.), „აქ შეკრებილი ნარკვევების საშუალებით მკითხველი თითქმის ყოველგვარი ფორმალური

ავთანდილ სილაგაძე

ეკონომიკური დოქტრინები

თბილისი
2010

დამატებითი შრომის გარეშე გაეცნობა ეკონომიკის „კლასიკოსთა“ ცხოვრებას და ეკონომიკური კვლევების მნიშვნელოვან მიმართულებებს. ეს ნარკვევები აგრეთვე კარს გაუხსნის ეკონომიკით დაინტერესებულ არასპეციალისტს ამ საქმეში გასარკვევად და უბიძგებს მას შემდგომი ნაბიჯებისთვის ეკონომიკის მიმზიდველ სამყაროში; სპეციალისტისთვის საინტერესო იქნება შეხედოს თავის გმირებს ადამიანური ცხოვრების მხრიდან. ნაშრომი შედგენილია ისეთიანად, რომ მასში მოცემულია რეალობა-სა და თეორიას შორის კავშირები. ეს ისტორიული პორტრეტები მძებნელს კოორდინატული ბადის მაგივრობას გაუწევს, ხოლო გამოცდილს - მიაწვდის იდეებს და შემდეგი კვლევებისთვის წააქეზებს“ (უკეთესად ვერც აღწერ ამ წიგნის ღირებულებას, ინტერესთა წრესა და დანიშნულებას).

მონათმფლობელური წარმოების წესის აღმოცენებით დამკვიდრდა ახალი ეკონომიკური ურთიერთობანი. აქედან იღებს სათავეს საყურადღებო ეკონომიკური შეხედულებების

ჩამოყალიბება ძველი აღმოსავლეთისა და ანტიკური სამყაროს ქვეყნებში. ეკონომიკური ღოჭტრინების პანთეონის გაღერება ჩვენამდე მოღწეული ერთ-ერთ უძველეს (ძვ. წ-ით 21-ე ს.) ძეგლში „გერაკლეოპოლის მეფის დარიგება-ნი თავისი ვაჟის მერიკარისადმი“ ჩამოყალიბებული ამრის გადმოცემით იხსნება.

ქსენოფონით, პლატონით და არისტოტელეთი იწყება ეკონომიკა, როგორც მეცნიერება - აღნიშნავს ავტორი (გვ. 21-ე, ბოლო აბზ.). ქსენოფონით, პლატონით და არისტოტელეთი იწყება ნაშრომში მეცნიერული ეკონომიკური ამრის საფუძვლიანი ანალიზი და დღევანდლობამდე - ფინანსური ბაზრის ანალიზით დაკავებული ნობელის პრემიის ლაურეატების, მათ შორის, ამერიკელი ეკონომისტის **რობერტ მერგონის** ფინანსურ ეკონომიკაში ფუძემდებლური წვლილის არსის აღწერითა და შეფასებით სრულდება. ამ უზარმაზარ სივრცეში წარმოდგენილია კაპიტალიზმამდელი ეპოქის ეკონომიკური ცნობიერების, საზოგადოების განვითარების პირველი ღოჭტრინის - **მერკანტილიზმის, ლიბერალური ეკონომიკური ღოჭტრინების, კლასიკური ფიზიოკრატების, ბრიტანული კლასიკური სკოლის ღირებულებისა და განაწილების, სახეცელი კლასიკური ლიბერალური ღოჭტრინების, კაპიტალიზმის პირველი სოციალ-კრიტიკოსების, კარლ მარქსის რევოლუციური ღოჭტრინის, ნეოკლასიციზმიდან დღევანდლობამდე შექმნილი სხვადასხვა მიმდევრობისა და მიმართულების შეხედულებების ავტორები, არსი, წარმატება-ღამარცხების ნიშნები, მათი მნიშვნელობა, როლი და ადგილი.**

ყველაფერი, ან თითქმის ყველაფერი, რაც მსოფლიოში აღიარებული ეკონომიკურ პრინციპებზე ქართულ და უცხოურ წყაროებშია წარმოდგენილი, კომპაქტურად, ქრონოლოგიურად, თემატურად, გეოგრაფიული თუ სკოლის წარმომადგენელთა ნიშნით დალაგებულია, დამუშავებულია და თავმოყრილია ერთ წიგნში. ამდენად, ეს წიგნი პროგრესული ცოდნის საუნჯეცაა და ერთგვარი ისტორიაც ეკონომიკური მთავარი თეორიული პრინციპის წარმოშობისა და განვითარებისა.

ცხადია, აქ დაუნჯებულ ამრთაგან ნაწილი არასრულყოფილია და მათ მიმართ აღრევე შენელდა ინტერესი, ნაწილმა კი დაგოვა წარუშლელი კვალი და ახლაც წარმატებით გამოიყენება ქვეყნის განვითარების ეკონომიკური პოლიტიკის შემუშავებისთვის. ყველა შემთხვე-

ვაში, ისინი წარმოდგენენ „ყველაფერს საუკეთესოს, რაც კი ადამიანის გონებას შეუქმნია კაცობრიობის ისტორიის ნაწილების მეცნიერული ახსნისთვის“. მასში და ამ წიგნზე დაყრდნობით, მკვლევართა ახალი თაობა, აუცილებლად იპოვის ამრის ნაკაღს, რომელზეც, შესაძლოა, ახალი მიმართულება აღმოცენდეს.

სამომავლოდ, ვინ, ან პრობლემის გადაწყვეტის რომელი მიმართულება დაიმკვიდრებს ადგილს ეკონომიკური ღოჭტრინების პანთეონში, ძნელი განსაჭვრეგია (ეს არცაა ამ პუბლიკაციის მიზანი და ინტერესი), მთავარი ისაა, რომ ეს პანთეონი აიგო, განსაზღვრულია მასში ბინადართა ადგილსამყოფელი, წარმოჩენილია არქიტექტორები, რომლებმაც მნიშვნელოვანი წვლილი შეიგანეს ამ უნიკალური ნაგებობის კონსტრუქციულ გადაწყვეტაში და კირისხურონიც – ვინც აგური მკვიდრად დააწყო.

ავტორის, მთავარი შემოქმედის, პროფესორ **ავთანდილ სილაგაძის**, თანაავტორების: თსუ ასისტენტ-პროფესორის, ემდ **თამარ ათანელიშვილის** (თავები II-III), თსუ-ის ღოჭტორანგის **ნოდარ სილაგაძის** (თავები III, XXIX) ბეჯითი მეცადინეობის გარდა, წიგნის მაღალი მეცნიერული ხარისხი განსაზღვრა სარედაქციო კოლეგიაშაც, რომლის შემადგენლობაში არიან ცნობილი მეცნიერები: საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის წევრ-კორესპონდენტი, პროფესორი **ვლადიმერ პაპაია**; პროფესორები: **რამაზ აბესაძე, რომეგა ასათიანი, თეიმურაზ ბერიძე, პაატა კოღუაშვილი, იაშა მესხია, ელგუჯა მექვაბიშვილი, კარლო ღურწკაია, ჯემალ ხარიგონაშვილი, მერაბ ხურცილავა, მისეილ ჯიბუტი**. უნდა აღინიშნოს წიგნის მთავარი რედაქტორის, აკადემიკოს **როინ მეგრეელის** ღვაწლიც.

წიგნის ბევრ სხვა ღირსებასა და, ასე ვთქვათ, რეალიზებულ ღირებულებათა შორის, ჩვენ გამოვარჩიეთ მხოლოდ ძალზედ მნიშვნელოვანი და გადაფურცვლითაც შესამჩნევი, ხოლო უფრო ფასეულს წიგნში მკითხველი თავად იპოვის!

დარწმუნებით შეიძლება ითქვას, რომ მკვლევართა ახალი თაობის, საერთოდ, ეკონომიკური პრობლემატიკით დაკავებულთა ფართო წრის ბიბლიოთეკას, ფრიაღ საჭირო და მნიშვნელოვანი წიგნი შეემატა.

იური პაპასჭუა,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა
აკადემიური ღოჭტორი

რ ე ც ე ნ ზ ი ა

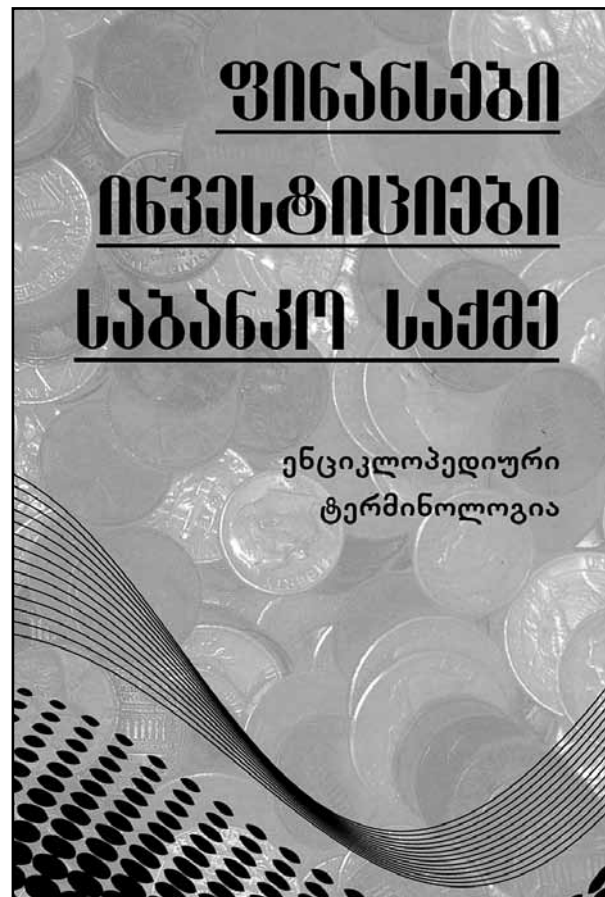
წიგნზე: ფინანსები, ინვესტიციები, საბანკო საქმე, ენციკლოპედიური ტერმინოლოგია (ინგლისური-რუსული-ქართული).

შემდგენელი პროფ. ლამარა ქოქიაური, თბილისი, 2009.

ასე მორიდებულად სახელდება 2009 წლის მიწურულს დასტავებული, 1117 გვერდიანი, 30 800 გერმინისგან შემდგარი ეს წიგნი და მისი შემდგენლის რეგალიები.

უფრო მეტი მოკრძალება ახლდა ამ წიგნის გამოჩენას: ყოველგვარი პომპეზურობისა და ხმაურიანი წარდგენის გარეშე, მხოლოდ დაინტერესებულ პირთა ვიწრო წრემ გაიგო და ასევე, მოკრძალებულად გამოხატა შესაფერი მთაბეჭდილება - გიგანურია! ერთის მხრივ, ეს არცაა გასაკვირი, საზოგადოება თითქმის შეეწვია ქალბატონ ლამარა ქოქიაურის ხელხვავედ მოღვაწეობას: წლის განმავლობაში მისი რამდენიმე სპექტაკლიანი სახელმძღვანელო, მეცნიერული ნაშრომი თუ პუბლიკაცია ქვეყნდება. მეორეს მხრივ კი, უნდა ითქვას, რომ ასეთი „თავმდაბლობა“ და „გულცივი“ გამომხატულება, ამ შემთხვევაში, უფრო უადგილოა, მე ვიგყოდი, უმაღურობაც კი, ვიდრე ეს ამ საჩუქარს შეეფერება.

წიგნის მნიშვნელობა და ღირსება იმსახურებს იმას, რომ მის შესახებ გაიგოს საზოგადოებამ, იცოდეს რა განძს ფლობს, აღინიშნოს საქართველოს ეკონომიკურ მეცნიერებათა და

ნიუ-იორკის აკადემიების ნამდვილი წევრის, ემდ, პროფესორ ლამარა ქოქიაურის დამსახურება და ღვაწლი. ასეთი სპექტაკლიანი, საჭირო ენციკლოპედიური ტერმინოლოგია ხომ იშვიათად ქვეყნდება. ლ. ქოქიაურმა, მართლაც, მრავალწლიანი გიგანური შრომის, უდიდესი ძალისხმევით ფასად თავი მოუყარა ფინანსების, ინვესტიციების და საბანკო საქმის ფაქტობრივად ყველა ტერმინს, შეარჩია, შეავსო, დააჯგუფა, შეაჯერა და ერთიან სისტემაში მოიყვანა ისინი, წარმოადგინა მათი შესატყვისები ინგლისურ, რუსულ და ქართულ ენებზე. მასში ჩართულია, აგრეთვე, ბუღალტრული აღრიცხვის, აუდიტორული პრაქტიკის, კომერციული და სამომხმარებლო კრედიტის, საერთო ეკონომიკის, სახსრების ელექტრონული გრანსფერების, ფონდების, ფინანსური სისტემის, კაპიტალის მართვის, დაზღვევის, საერთაშორისო საფინანსო და საბანკო ოპერაციების, ამ სფეროს კანონმდებლობის და რეგულირების, ფინანსური და საბანკო პროდუქტების მარკეტინგის, ანგარიშსწორებისა და ანგარიშსწორების ავტომატიზებული სისტემის, ფასიანი ქაღალდების, უძრავი ქონების დაკრედიტების სფეროებში ხანგრძლივი პერიოდის

განმავლობაში დამკვიდრებული და ხმარებაში ახლად შემოსული გერმინების სამეწოვანი მნიშვნელობები. აქვეა ქართულ რეალობაში მყარად დამკვიდრებული სიმბოლოები, **აკრონომები, აბრევიატურებიც**. ამდენად, წიგნის უნიკალობა მხოლოდ სპეციალიზაციის ვიწრო ჩარჩოში ვერ თავსდება: მისი მოხმარების წრე და ინტერესთა სპექტრი ძალიან დიდია, მეცნიერული ღირებულება კი - უფრო მეტი.

ეს გამოცემა, ასე ვთქვათ, წინა სამზადისია აქ ღარგობრივი ნიშნით თავმოყრილი გერმინების ენციკლოპედიური განმარტებების - შემდგომში სამი სპეციფიკური ნაწილისგან - ფინანსები, ინვესტიციები, საბანკო საქმე, შემდგარი ენციკლოპედიური განმარტებითი ლექსიკონის გამოცემისა. ძნელია წინასწარ თქვა, რა ფორმით, რა მოცულობით, ან როდის განხორციელდება ეს ჩანაფიქრი, თუმცა, აქედანვე ნათლად იკვეთება ასეთი ნაშრომის მომზადებისა და გამოცემის აუცილებლობა. შემოიღია დავსდინო მხოლოდ ის, რომ თუ ფინანსებისა და კრედიტის სფეროში პირველ პროფესორ ქალბატონს - **ლამარა ქოქიაურს** ასეთი აზრი გაუჩნდა, ის მას წარმატებით აასრულებს. ახალ შეხედრამდე კი, უნდა შევნიშნოთ, რომ აწ უკვე განხორციელებული (გამოცემული) ნაშრომი არსებული სახითაც ეკონომიკურ სფეროში უაღრესად მნიშვნელოვანი მოვლენაა.

პოლიტიკური და ეკონომიკური პროცესების გლობალიზაციის თანამედროვე ეპოქა წარმოდგენილია ფინანსური, საკრედიტო და საინვესტიციო ურთიერთობების გარეშე. ეს უკანასკნელი ინფორმაციის უსაზღვრო მასივების, რისკების კასკადის, იდეების, პრინციპულად ახალი მეთოდებისა და ინსტრუმენტების უზარმაზარი სამყაროა, სადაც მხოლოდ ამ სფეროს არსის სწორი აღქმა, გულმოდგინე შესწავლა, საერთო ენის საფუძვლიანი ცოდნა და დაუნჯებული გამოცდილება იძლევა გადარჩენის (წარმატების) შანსს. დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ ვისაც ფინანსური, საკრედიტო და საინვესტიციო ურთიერთობების ლაბირინთებში გაგნება სურს (კონკურენტუნარიანობის და ეფექტიანობის მისაღწევად კარგი განათლება სჭირდება), მას ეს სწორუპოვარი, სიგყვარუბი მეგზური-პოლიგლოგი გულმხურვალედ წარუძღვება გასასვლელისკენ.

წიგნი თანაბრად მნიშვნელოვანია მკვლევარებისთვის - ვისაც სურს საჭირო გერმინის ზუსტი შესატყვისის მოძიება და ახალბედებისთვისაც - ვისაც ზოგადი ახსნა-განმარტება უნდათ მიიღონ

პრობლემის აღქმა-გადაწყვეტის მიზნით. აქ თავმოყრილი გერმინოლოგია დაეხმარება მეცნიერებს, პრაქტიკოსებს, სტუდენტებს და საერთოდ, ყველას, ვისაც ეკონომიკური, საკუთრივ, საფინანსო-საკრედიტო, საინვესტიციო ურთიერთობები აინტერესებს. ამ მხრივ ნაშრომი, მართლაც, სასარგებლო, უდიდესი საინფორმაციო წყაროა. საძიებო სისტემა მარტივი, ანბანური წესითაა გადაწყვეტილი. გერმინების ანბანური წესი შენარჩუნებულია ჯერ პირველ, შემდეგ - მეორე, მესამე და ა.შ. ასოებამდე.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ წიგნის მაღალი მეცნიერული ხარისხი განსაზღვრა ავტორიტეტულმა სარედაქციო საბჭომაც, რომლის შემადგენლობაში წარმოდგენილია ისეთი ცნობილი მეცნიერები, როგორებიც არიან: **იაკობ მესხია, გია მაღალაშვილი, გივი გამსახურდია, გიორგი ცაავა, ნატო ბებიაშვილი, ნანა ასლამაზიშვილი, მაია თეთრუაშვილი, დალი სოლოღაშვილი**. გამორჩევით, დიდია მეცნიერ რედაქტორის, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის წ/კორესპონდენტის, პროფესორ **ავთანდილ სილაგაძის** როლიც, მაგრამ მთავარი შემოქმედი, იდეის ავტორი და გენერატორი ინვესტიციების და ინვესტიციურების, მთლიანად საინვესტიციო სფეროს და საქმიანობის მეცნიერული კვლევის ფუძემდებელი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, აკადემიკოს **ვასილ ჩანგლაძის** ღირსეული მოწაფე, პროფესორი **ლამარა ქოქიაური**, მისი მრავალწლიანი შრომა და რუდუნებაა.

ცხადია, ასეთი უზარმაზარი ნაშრომი ვერ იქნება დაზღვეული ხარვეზებისგან, ყოველშემთხვევაში, კრიტიკულად განწყობილი ოპონენტი მასში ნეგატიურსაც „აღმოაჩენს“, თუმცა, არაუმეტეს, ვიდრე თავად ავტორ-შემდგენელს აქვს შენიშნული (და ხამგასმულია შესავალში). ხარვეზებზე შეიძლება შევჩერდეთ, მაგრამ ეს, უფრო ნაყოფიერად, კულუარულ ურთიერთობაში ხერხდება. მართალი გითხრათ, შენიშვნებზე ყურადღების საჯაროდ გამახვილებაზე მეტად, ამ წიგნის ღირებულებების წარმოჩენა მივიჩნიე უფრო მნიშვნელოვან საქმედ. მე მხოლოდ რამდენიმე ასპექტი აღვნიშნე, რაც წიგნთან პირველსავე შეხებისას იგრძნობა. წიგნის სხვა ღირსებებს გულმოდგინე მკითხველი უთუოდ შენიშნავს და დააფასებს.

ვფიქრობ, ასეთ გამობრწყინებას მეტი ყურადღება და მოფერება სჭირდება.

იშრი პაპასჟუა,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა
აკადემიური დოქტორი